

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

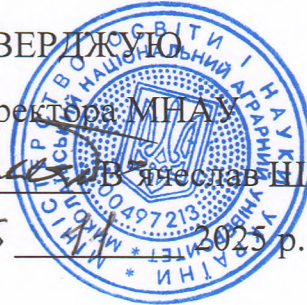
Розглянуто та ухвалено
на засіданні вченої ради МНАУ
протокол №4 від «25» листопада 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора МНАУ

Виктор Вячеслав ШЕБАНІН

«25» 11 2025 р.

ПРОГРАМА

розвитку овочівництва

**Миколаївського національного аграрного університету
на базі Навчально-науково-практичного центру (ННПЦ)
на 2025-2030 рр.**

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Мета та завдання Програми.....	4
3. Сівозміна	5
4. Етапи реалізації Програми.....	6
5. Агровиробничі аспекти Програми.....	9
6. Освітня складова Програми.....	10
7. Бюджет і джерела фінансування Програми	11
8. Очікувані результати Програми.....	12
9. Ресурсне забезпечення Програми.....	13

1. Вступ

Розвиток овочівництва є стратегічним напрямом зміцнення аграрного потенціалу Миколаївського національного аграрного університету, який забезпечує поєднання освітньої, науково-дослідної та виробничої діяльності. У сучасних умовах продовольчої безпеки, кліматичних викликів та потреб у підготовці висококваліфікованих фахівців особливого значення набуває створення сучасної навчально-дослідної бази овочівництва.

Програма розвитку овочівництва МНАУ на 2025–2030 роки розроблена з метою підвищення ефективності аграрного виробництва, розробки, впровадження інноваційних екологічних технологій вирощування овочевих культур та забезпечення практичної підготовки студентів. Реалізація програми сприятиме формуванню стабільного виробництва екологічно чистої продукції, розвитку наукових досліджень у галузі рослинництва, створенню демонстраційних та експериментальних ділянок для апробації сучасних технологічних рішень, що сприятиме перетворенню університету з освітньою установи в центр галузевих інновацій та економічного зростання.

Важливою складовою програми є дорадча діяльність університету, спрямована на підвищення рівня знань і компетентностей сімейних фермерських господарств, сільськогосподарських підприємств і господарств населення. На основі наукових розробок та практичного досвіду фахівці кафедр університету зможуть надавати консультаційні послуги з питань сучасних технологій вирощування овочевих культур, оптимізації систем зрошення, раціонального використання добрив, біологічного захисту рослин, післязбиральної доробки та зберігання продукції. Така діяльність сприятиме поширенню інновацій серед агровиробників і зміцненню зв'язків університету з аграрним бізнесом. Залучення студентів, науковців і партнерів-агровиробників забезпечує інтеграцію освіти, науки та практики, що відповідає сучасним тенденціям розвитку аграрної освіти в Україні та Європейському Союзі, що особливо у період післявоєнного відновлення виробництва овочівництва.

Таким чином, реалізація Програми розвитку овочівництва Миколаївського національного аграрного університету стане важливим кроком у формуванні сучасної моделі агроосвітнього середовища, орієнтованого на інновації, екологічність і практичну підготовку фахівців нового покоління.

2. Мета та завдання програми

Метою Програми розвитку овочівництва Навчально-науково-практичного центру Миколаївського національного аграрного університету на 2025–2030 роки є створення сучасної, ефективної та інноваційної системи виробництва овочевої продукції на базі університету, яка поєднує освітню, науково-дослідну, виробничу та дорадчу діяльність.

Для досягнення поставленої будуть вирішувалися **завдання:**

1. Підвищення ефективності аграрного виробництва шляхом впровадження ресурсозберігаючих, екологічно безпечних та інноваційних технологій вирощування овочевих культур, що забезпечують стабільні врожаї та економічну доцільність виробництва.

2. Забезпечення якісної практичної підготовки здобувачів вищої освіти через організацію навчально-дослідних ділянок, стажувань дуальної освіти, практик, виконання курсових, дипломних і науково-дослідних робіт безпосередньо у виробничих умовах.

3. Виробництво екологічно чистої та сертифікованої овочевої продукції для потреб університету – їдальні, гуртожитків, соціальних проектів, а також для реалізації на місцевому ринку з метою забезпечення часткового самофінансування діяльності програми.

4. Формування експериментальної бази для наукових досліджень і впровадження інновацій, зокрема апробації нових сортів і гібридів овочевих культур, відпрацювання технологічних рішень для умов Південного Степу, зміцнення матеріально-технічної бази овочівництва, впровадження точного землеробства, впровадження БПЛА, підвищення ефективності систем зрошення, удобрення та захисту рослин.

5. Розвиток дорадчої діяльності університету, спрямованої на підтримку фермерських і особистих селянських господарств регіону через надання консультаційних послуг, проведення тренінгів, семінарів і демонстраційних заходів із впровадження сучасних технологій в овочівництві. Акцент на розвиток сімейних фермерських господарств і домогосподарств, особливо важливий для стабільності сільських громад в умовах воєнного та повоєнного часу.

6. Сприяння регіональному розвитку аграрного сектору шляхом підготовки висококваліфікованих кадрів, трансферу знань і технологій, створення умов для партнерства між університетом, бізнесом та місцевими громадами.

3. Сівозміна

Для ефективного використання земельних угідь та збереження родючості ґрунтів пропонується впровадження на площі 7 га збалансованої овочевої сівозміни. Її побудовано з урахуванням агробіологічних вимог культур, чергування рослин із різними типами кореневої системи, тривалістю вегетації та впливом на фітосанітарний стан ґрунту. Така сівозміна сприятиме раціональному використанню поживних речовин, зниженню ризику поширення хвороб і шкідників та стабільному отриманню високих урожаїв.

Таблиця 1

Запропонована овочева сівозміна на площі 7 га

№ поля	Культура	Площа, га
1	Капуста	0,5
2	Томати	1,0
3	Цибуля + часник	0,5+0,5
4	Огірки	0,7
5.	Перець	0,8
6.	Морква + буряк	0,8 +0,7
7	Картопля	1,5
Всього		7,0

Структура запропонованої овочевої сівозміни забезпечує раціональне чергування рослин різних родин – хрестоцвітих, пасльонових, амарилісових, гарбузових, селерових та лободових – що дозволяє мінімізувати втомлюваність ґрунту та поширення специфічних шкідників і хвороб.

Сівозміна включає культури з різною тривалістю вегетації та різними типами кореневої системи:

- глибококореневі (морква, буряк, часник) сприяють покращенню структури ґрунту;
- поверхневокореневі (огірки, перець, томати) оптимально використовують доступні верхні горизонти;
- культури-«поліпшувачі» (капуста) збагачують ґрунт органічною масою.

Включення у сівозміну картоплі на площі 1,5 га дозволяє ефективно використовувати ділянку з огляду на її здатність пригнічувати бур'яни та створювати сприятливі умови для наступних культур. Поєднання моркви та буряка на одному полі оптимізує використання площі та спрощує технологічні операції, оскільки ці культури мають подібні вимоги до ґрунтових і кліматичних умов.

Таким чином, дана сівозміна є збалансованою, науково обґрунтованою та придатною для стабільного вирощування широкого асортименту овочевої продукції з високою продуктивністю та мінімальним ризиком деградації ґрунту.

4. Етапи реалізації Програми

Етапи реалізації Програми розвитку овочівництва Миколаївського національного аграрного університету на базі Навчально-науково-практичного центру впродовж 2025-2030 рр.

1. Підготовчий етап (2025 рік) – створення організаційних, технічних та матеріальних передумов для початку реалізації програми.

Основні заходи:

1. Аналіз створення сучасної лабораторної бази для проведення агрохімічних показників ґрунтів, якості поливної води, насіння тощо і визначення оптимальної сівозміни овочевих культур.

2. Проєктування систем зрошення, розроблення науково-обґрунтованої сівозміни.

3. Підготовка техніки, знарядь праці, посадкового матеріалу, добрив і засобів захисту.

4. Облаштування інфраструктури: будівництво теплиці та використання для можливостей лабораторії, для вирощування розсади, встановлення системи поливу, облаштування складів, сховищ.

5. Навчання персоналу, залучення студентів до практичної підготовки.

6. Формування плану дослідних ділянок для майбутніх наукових досліджень та закладання демонстраційних полігонів новітніх сортів і гібридів сортів овочевих культур та проведення Днів Поля.

Очікувані результати:

1. Готовність інфраструктури до виробництва овочевої продукції.

2. Наявність технологічних карт вирощування культур.

3. Підготовка команди фахівців і студентів-практикантів.

2. Основний етап реалізації програми (2026–2027 рр.) – практична реалізація виробничо-освітніх завдань і формування стабільної системи овочевих виробництва.

Основні заходи:

1. Вирощування овочевих культур згідно з технологічними картами (польові та тепличні культури).

2. Проведення агротехнічного та фітосанітарного моніторингу, облік урожайності.

3. Реалізація продукції для університетської їдальні, на місцевому ринку, у межах соціальних проектів.

4. Організація дослідних ділянок для виконання студентських і наукових робіт.

5. Участь у виставках, конференціях, крафтових форумах, публікація результатів виробничо-наукових експериментів.

6. Надання дорадчих послуг сільськогосподарським виробникам регіону.

Очікувані результати:

1. Налагоджене стабільне виробництво овочевої продукції.

2. Отримання перших практичних результатів досліджень і демонстраційних дослідів.

3. Формування партнерств із місцевими громадами та фермерами.

4. Зростання обсягів продукції до 100 т/рік.

3. Етап розширення та модернізації (2028–2030 рр.) – підвищення ефективності виробництва, впровадження інновацій, розвиток дорадчої діяльності та сертифікації продукції.

Основні заходи:

1. Модернізація інфраструктури: оновлення систем зрошення, будівництво теплиць, доріг, сховищ, оснащення сучасним обладнанням, придбання сучасної техніки.

2. Інноваційні технології: екологізація виробництва овочевої продукції, широке застосування біопрепаратів, органо-мінеральних добрив, елементів точного землеробства.

3. Розширення асортименту культур (гарбузові, зеленні, бобові).

4. Розвиток науково-дослідної лабораторії з агрохімії, якості продукції та технологій вирощування.

5. Дорадча діяльність: створення навчально-консультаційного центру овочівництва, проведення тренінгів, днів поля, крафтових форумів.

6. Міжнародна співпраця: участь у програмах Erasmus+, Horizon Europe, спільні проекти з аграрними університетами ЄС.

Очікувані результати:

1. Збільшення за умови створення бази переробок обсягів виробництва овочів до 150–200 т/рік.
2. Отримання сертифікованої екологічно чистої продукції.
3. Формування інноваційного навчально-наукового комплексу овочівництва МНАУ.
4. Підвищення іміджу університету як регіонального центру дорадництва та інновацій у рослинництві.

У таблиці 2 представлено узагальнену характеристику всіх етапів реалізації Програми.

Таблиця 2

Зведена таблиця етапів реалізації Програми

Рік (період)	Назва етапу	Основні напрямки діяльності	Очікувані результати
2025	Підготовчий	Аналіз ґрунтів, сівозміна, проектування, завершення будівництва теплиці для виращування розсади, інфраструктура, навчання	Готовність до виробництва, підготовлений персонал
2026- 2027	Основний	Виращування, моніторинг, реалізація, досліди, дорадництво	Стабільне виробництво, наукові результати, партнерства
2028- 2030	Розширення і модернізація	Інновації, механізація, сертифікація, дорадництво, міжнародна співпраця	Зростання виробництва, сертифікація, інноваційний центр

Заплановані заходи забезпечують поступовий розвиток виробництва – від створення інфраструктури та навчання персоналу до стабільного функціонування, модернізації та розширення діяльності. Очікувані результати підтверджують комплексний і стратегічний характер Програми.

5. Агровиробничі аспекти Програми

Успішна реалізація Програми розвитку овочівництва МНАУ базується на комплексному підході до організації агровиробництва, що включає сучасні системи поливу, удобрення, захисту рослин та раціональне використання сівоzmіни.

1. **Система поливу:** краплинне зрошення для точкового забезпечення вологою кореневої системи рослин та дощування для рівномірного зволоження ґрунту на великих площах. Використання автоматизованих систем контролю вологості ґрунту та погодних датчиків для оптимізації поливу, що призведе до зменшення витрат води до 40–50%, підвищення продуктивності овочевих культур.

2. **Добрива:** система органо-мінерального удобрення, що поєднує внесення мінеральних, органічних добрив та біологічних препаратів, агрохімічних препаратів, відповідно до культури, фаз росту та результатів аналізу ґрунту для підвищення врожайності та якості овочевих культур, покращення структури ґрунту, накопичення органічної речовини.

3. **Захист рослин:** використання інтегрованої системи захисту, яка передбачає поєднання біологічних, механічних і хімічних методів. Перевага надається біологічним та агротехнічним методам (біопрепарати, сівоzmіна, міжрядний обробіток), що мінімізують хімічне навантаження на ґрунт і рослини. Це забезпечить вирощування екологічно безпечної продукції, зменшення резистентності шкідників до пестицидів, підтримку біорізноманіття.

4. **Сівоzmіна:** раціональне чергування культур різних ботанічних родин для запобігання виснаженню ґрунту і накопиченню шкідників та хвороб, що забезпечить підвищення родючості ґрунту, стабільну врожайність, зниження потреби у хімічних добривах і пестицидах.

5. **Додаткові агротехнологічні заходи:** застосування мульчування ґрунту для збереження вологи і зменшення росту бур'янів. Проведення регулярного агротехнічного моніторингу, включно з аналізом ґрунту, стану рослин і ефективності зрошення. Впровадження сучасних технологій точного землеробства (GIS, датчики вологості, цифровий облік добрив і врожайності).

6. Освітня складова Програми

Реалізація освітньої складової Програми передбачає створення сучасного, практикоорієнтованого середовища для здобувачів вищої освіти, у якому теоретична підготовка поєднується з реальними виробничими процесами. Комплекс заходів спрямований на формування професійних компетентностей, розвиток інноваційного мислення та забезпечення доступу до новітніх аграрних технологій, що дозволяє підготувати висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати в умовах сучасного агробізнесу.

Основні напрями освітньої складової Програми:

1. Практичне навчання для здобувачів вищої освіти: проведення практичних робіт і навчальних практик безпосередньо на виробничих ділянках включно з теплицями, відкритим ґрунтом та сучасними агротехнологічними комплексами.

2. Курси з органічного землеробства, овочівництва та захисту рослин: регулярне оновлення навчальних програм із урахуванням сучасних технологій, стандартів органічного виробництва та інтегрованого захисту рослин, з можливістю отримання сертифікатів підвищення кваліфікації.

3. Курсові та кваліфікаційні роботи, стартапи на базі реального виробництва: підтримка здобувачів вищої освіти у розробці та реалізації проєктів на навчально-виробничих ділянках, що дозволяє поєднати теоретичні знання з практичними навичками, включно з аналізом рентабельності, технологічними схемами та контролем якості продукції.

4. Платформа для наукових досліджень та апробації нових сортів/гібридів: створення лабораторій і демонстраційних полігонів для проведення досліджень у сфері селекції, агротехніки, захисту рослин та біотехнологій; підтримка студентських наукових проєктів та стартапів, участь у конференціях та публікаціях. Проведення Днів Поля з технології вирощування овочевої продукції.

5. Інтеграція цифрових технологій у навчання: використання агрономічного програмного забезпечення, симуляторів, дистанційних лабораторій і платформ для моделювання вирощування рослин, що дозволяє підвищити компетентності здобувачів у сучасних агротехнологіях.

6. Міждисциплінарна підготовка: поєднання агрономії, економіки, екології та управління агропідприємствами для

формування комплексного бачення агровиробництва та розвитку професійної компетентності.

7. Бюджет і джерела фінансування Програми

Фінансування освітніх, наукових та інноваційних заходів університету здійснюється за рахунок комбінованого підходу, що поєднує власні ресурси закладу, державні та міжнародні гранти, партнерські інвестиції та доходи від виробничої діяльності. Такий підхід дозволяє забезпечити стабільність розвитку навчально-наукової бази, модернізацію матеріально-технічного обладнання, підтримку наукових досліджень, практичного навчання здобувачів вищої освіти та реалізацію соціально-значущих проєктів.

Основні джерела фінансування університету та напрями їх використання.

1. Власні кошти університету: фінансування заходів із розвитку навчально-наукової бази, придбання сучасної техніки, обладнання, утримання лабораторій та навчально-виробничих ділянок за рахунок університетського бюджету.

2. Гранти МОН, ДФРР та міжнародні програми: залучення фінансування для наукових досліджень, освітніх проєктів та модернізації матеріально-технічної бази через державні гранти (МОН, ДФРР) та міжнародні програми співпраці (ERASMUS+, Horizon Europe, EEA Grants тощо).

3. Інвестиції від агрофірм-партнерів: партнерство з приватними агропідприємствами та компаніями, що готові інвестувати у спільні дослідження, стажування здобувачів вищої освіти, обладнання та демонстраційні ділянки для апробації нових технологій.

4. Дохід від реалізації продукції: кошти, отримані від продажу продукції, вирощеної на навчально-виробничих ділянках, лабораторних досліджень та агротехнологічних експериментів; використання доходу для підтримки освітніх та наукових проєктів.

5. Спонсорська та благодійна підтримка: залучення коштів від благодійних організацій, фондів та приватних спонсорів для реалізації освітніх, наукових та соціально-значущих проєктів університету.

6. Кредитні та лізингові програми: можливе використання фінансових інструментів для придбання високовартісного обладнання та техніки з подальшим погашенням за рахунок доходів університету або грантового фінансування.

Комплексне та стратегічне використання різноманітних джерел фінансування є запорукою сталого розвитку університету, забезпечення високого рівня освіти, активного проведення наукових досліджень та впровадження інноваційних технологій. Такий підхід дозволяє не лише модернізувати навчально-наукову базу, а й зміцнювати партнерські зв'язки з державними органами, міжнародними організаціями та приватним сектором, створюючи умови для підготовки конкурентоспроможних та компетентних фахівців сучасного рівня.

8. Очікувані результати Програми

Реалізація Програми передбачає комплексний підхід до розвитку освітньої, наукової та виробничої діяльності університету. Основна мета заходів – забезпечити практичну підготовку здобувачів вищої освіти, стабільне виробництво високоякісної продукції та впровадження інноваційних агротехнологій. Запропоновані напрями діяльності спрямовані на підвищення ефективності освітнього процесу, розвиток кадрового потенціалу, зміцнення іміджу університету, підтримку наукових досліджень, забезпечення фінансової стійкості та створення позитивного соціального впливу на регіон.

Основні очікувані результати реалізації Програми:

1. Отримання щорічного врожаю овочевих культур до 150–200 т/рік: забезпечення стабільного виробництва продукції високої якості для навчально-виробничих потреб та реалізації на ринку; можливість використання продукції для досліджень, підготовки практичних кейсів для здобувачів вищої освіти і проведення демонстраційних заходів.

2. Залучення до практики щонайменше 150 здобувачів вищої освіти щороку: організація практичних занять, стажувань та наукових досліджень на базі навчально-виробничих ділянок, що дозволяє поєднувати теоретичну підготовку з реальним досвідом роботи у агровиробництві.

3. Створення 10–15 робочих місць (науково-виробничий персонал): працевлаштування агрономів, технологів, лаборантів та інших фахівців для забезпечення ефективної роботи демонстраційних і науково-виробничих ділянок; розвиток кадрового потенціалу університету та регіону.

4. Підвищення іміджу університету як аграрного центру півдня України: зміцнення позицій МНАУ як провідного освітнього та наукового центру, що готує конкурентоспроможних фахівців; сприяння професійної орієнтації абітурієнтів, залучення партнерів та грантових програм; посилення співпраці з бізнесом і міжнародними освітніми платформами.

5. Розвиток наукових досліджень і впровадження інновацій: апробація нових сортів і гібридів, використання сучасних агротехнологій, інтеграція цифрових інструментів у виробництво; підвищення наукової активності викладачів і здобувачів вищої освіти.

6. Фінансова ефективність проєкту: отримання додаткових джерел доходу від реалізації продукції, залучення грантів і інвестицій, що сприятиме сталому розвитку навчально-виробничої бази.

7. Соціальний ефект для регіону: підвищення зайнятості, поширення сучасних агротехнологій серед місцевих виробників, розвиток екологічно безпечного органічного виробництва.

9. Ресурсне забезпечення Програми

Для реалізації Програми розвитку овочівництва Миколаївського національного аграрного університету на базі Навчально-науково-практичного центру будуть залучені фінансові, матеріальні та інтелектуальні ресурси університету, Наукового парку МНАУ «Агроперспектива», навчально-наукових і дослідних полів МНАУ, навчально-дослідні поля Мигійського та Новобузького фахових коледжів МНАУ, Інституту післядипломної освіти, а також можливості Національного інноваційного кластеру «Родючість ґрунтів», Науково-навчально-виробничого консорціуму «Південний», Інноваційного полігону з трансферу сучасних технологій в АПК.

Для реалізації програми будуть задіяні:

- навчально-дослідні і демонстраційні поля університету та партнерських агропідприємств;
- Інноваційний полігон з трансферу сучасних технологій у АПК;
- метеостанція з системою підтримки прийняття рішень IMETOS;
- селекційні досягнення партнерів: селекційних центрів НААН України, Всеукраїнського наукового інституту селекції, вітчизняних і зарубіжних компаній;
- агрохімічна та нано-продукція компаній ТОВ «БТУ ЦЕНТР»;

- технічна підтримка від компаній «Ландтех», «Агроальянс», ТОВ «Агротехносоюз», Mzuri World sp. z o.o., Technotorg, ПОЛЕТЕХНІКА та інших.

Кошти, отримані від впровадження наукових розробок та реалізації продукції, будуть спрямовані на зміцнення наукової, освітньої та виробничої бази МНАУ, модернізацію лабораторій і навчально-виробничої бази, а також підтримку структурних підрозділів університету для подальшого розвитку овочівництва та інноваційних проєктів.